

the necessity of a comprehensive approach to the study of feminine nouns, which combines historical-genetic, word-formative, and communicative-stylistic aspects. Particular attention is paid to overcoming psychological resistance and linguistic stereotypes through an appeal to the historical tradition of Ukrainian word formation and the analysis of the linguistic policy of the Soviet period. The work details the algorithms for creating feminines in accordance with the norms of the current «Ukrainian Spelling» (2019) and the specifics of their functioning in the official-business style, particularly in personnel documentation and professional communication. Methodological techniques aimed at forming the gender-sensitive linguistic competence of future specialists are proposed, which correspond to the modern standards of the European academic and business community.

Keywords: *feminines, Ukrainian language for professional purposes, teaching methodology, higher education, Ukrainian Spelling 2019, professional communication, word formation, official-business style, gender sensitivity.*

УДК 378+346

Шумейко І.П., д-р філософії з права, **Беззубко Б.І.**, к.держ.упр., доцент,
Коломієць С.С., д-р філософії з права, **Свистун О.І.**, ст. викл.,
Юник І.Г., к.держ.упр., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО» ДЛЯ НЕЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. *Статтю присвячено новітнім особливостям викладання дисципліни «Господарське право» та проблемам, з якими можуть зіткнутися здобувачі та викладачі в ході вивчення цієї дисципліни. Розкрито значення втрати чинності Господарським кодексом України для зміни навчального матеріалу та методики викладання дисципліни. Особливості викладання дисципліни розкрито з акцентом на неюридичні спеціальності, зокрема ті, для яких «Господарське право» викладається як перша правова дисципліна.*

Ключові слова: *господарське право, методика викладання, навчальна*

дисципліна, неюридична спеціальність, освітній процес, правова дисципліна.

Постановка проблеми. Як відомо, 28 серпня 2025 року втратив чинність Господарський кодекс України (далі – ГК України). 2025–2026 навчальний рік став першим роком викладання навчальної дисципліни «Господарське право» без застосування положень ГК України. Відмова законодавця від систематизації норм господарського права ускладнює навчальний процес. Особливо гостро такі зміни позначилися на викладанні для здобувачів неюридичних спеціальностей, для яких галузь господарського права стає першою або однією з перших галузей права, які вони вивчають при здобутті вищої освіти за своїми спеціальностями. Перед викладачами стоїть подвійне завдання: швидко адаптуватися до нових змін самим і донести студентам новий матеріал так, щоб вони засвоїли його як цілісну систему норм, а не як неупорядковану сукупність приписів значної кількості законів та інших нормативних актів. Для студентів, які навчаються під час «перехідного періоду» в господарському праві України 2025–2028 років, важливо, щоб отримані знання зберегли актуальність і після завершення «перехідного періоду». Тому обрана тема статті становить собою перспективний напрямок науково-методичного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методика викладання правових дисциплін (загалом) і дисципліни «Господарське право» (зокрема) вже ставала об'єктом досліджень. Зокрема, Т. Шевчук наголошує на важливості такої складової науково-методичної та навчально-методичної роботи, як розроблення й упровадження інноваційних методів викладання юридичних дисциплін [1, с. 88]. М. Купчак, О. Повстин і З. Гонтар слушно зазначають про те, що діяльність викладачів повинна спрямовуватися на поєднання навчального та науково-дослідницького аспектів, мотивування студентів до самостійної творчої діяльності, оптимальне поєднання загально-дидактичних методів, засобів і прийомів навчання, модернізацію методики викладання та навчання, вміле застосування різних методичних прийомів навчання [2, с. 203]. Методиці викладання правничих дисциплін присвячено навчально-методичний посібник, який підготували В. Вдовічен, Л. Вдовічена та О. Меленко [3, с. 1–145]. Л. Дорошенко, досліджуючи методики викладання навчальних дисциплін господарсько-правового блоку, зазначає, що впровадження сучасних інтерактивних інструментів є одним із найважливіших напрямів вдосконалення підготовки студентів-правників у

сучасному освітньому процесі [4, с. 137–138]. О. Перунова вказує, що підвищення якості вивчення господарського права, його методів, прийомів дозволить студентам отримати загальний обсяг знань у сфері взаємодії суб'єктів господарювання [5, с. 157]. Разом з тим, із втратою чинності ГК України потребують оновлення як зміст навчальної дисципліни «Господарське право», так і частково – методика її викладання, що зумовлює потребу у дослідженні проблематики викладання цієї дисципліни, особливо для неюридичних спеціальностей.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формулювання рекомендацій щодо ефективного викладання дисципліни «Господарське право» для неюридичних спеціальностей, з урахуванням новітніх змін у галузі господарського права та перспектив закінчення «перехідного періоду» 2025–2028 років у господарському законодавстві. Не претендуючи на остаточність наведених у цій статті висновків та рекомендацій, автори прагнуть узагальнити наявний досвід викладання цієї дисципліни в нинішніх умовах з тим, щоб зробити внесок у поліпшення освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу досліджень. Починаючи вивчення господарського права як навчальної дисципліни, здобувачі неюридичних спеціальностей часто стикаються з браком правових знань як таких. В цих умовах при підготовці до першого заняття викладачу доцільно звернути увагу на зміст освітньо-професійної програми для відповідної спеціальності, а саме: чи вивчалися здобувачами освіти будь-які правові дисципліни раніше. На першому занятті важливо з'ясувати залишковий рівень правових знань з урахуванням раніше вивчених дисциплін, а за їх відсутності – з урахуванням знань з основ правознавства, які були отримані ще під час здобуття середньої освіти. Після цього доцільно не одразу переходити до «поглиблення» у господарське право, а окреслити зміст понять «право» і «держава» і мету їх існування, нагадати про поділ права на публічне і приватне, а також про побудову системи права, зокрема – про існування галузей права. Оскільки господарське право відділяється від інших галузей передусім не методом, а предметом регулювання – слід зосередитись на визначенні поняття «господарська діяльність» та відокремленні її від іншої діяльності (наприклад, від укладення і виконання цивільно-правових договорів між фізичними особами): тут доцільно використовувати практичні приклади такої діяльності.

Практика викладання цієї дисципліни дозволяє стверджувати, що найпоширенішою помилкою здобувачів освіти є посилення у своїх роботах та у виступах на практичних заняттях на застаріле законодавство, передусім

на нечинний ГК України. У зв'язку із цим на першому занятті необхідно пояснити здобувачам, що ГК України втратив чинність, а також звернути увагу на Закон України від 09 січня 2025 року № 4196-ІХ, який для легкості запам'ятовування та пошуку назви коротко можна назвати «Законом про перехідний період». Також важливо наголосити на тому, що відсутність кодексу не означає відсутності галузі права, і навести галузі права, які не мають власного єдиного кодифікованого акта (наприклад, адміністративне). Важливо навчити студентів базових навичок користування базою даних «Законодавство України»: як шукати нормативно-правові акти, як перевіряти їхню чинність, як шукати правову норму за змістом акта або за ключовим словом. Слід застерегти здобувачів від невідповідального використання штучного інтелекту, який може не володіти усіма необхідними чинними нормативними приписами, та наголосити на обов'язковій перевірці результатів, отриманих в разі використання штучного інтелекту для пошуку інформації, за допомогою передусім бази даних «Законодавство України».

В умовах воєнного стану, особливо для прифронтових регіонів та переміщених закладів освіти, поширеною є дистанційна і змішана форми навчання, що обмежують можливості для «живого» спілкування та вимагають від викладача додаткових засобів для привернення уваги аудиторії до матеріалу занять. При викладанні господарського права одним із таких засобів може бути використання графічних редакторів замість дошок; під час лекційних і практичних занять, за допомогою графічних редакторів, можна в режимі онлайн створювати схеми, діаграми, якщо це доречно для розкриття матеріалу. Зокрема, для з'ясування місця господарського права у системі права, а також місця господарської діяльності серед інших видів діяльності можна використовувати кола Ейлера, для вивчення ієрархії нормативно-правових актів за юридичною силою – пірамідальну діаграму, при вивченні реорганізації підприємств у «перехідний період» – хронологічну схему, при вивченні теми часток у статутному капіталі товариства – кругову діаграму. Доречним в деяких випадках може бути застосування порівнянь з «побутовими» явищами, наприклад, при порівнянні видів реорганізації юридичних осіб доцільно проводити паралелі зі «склянкою води» (що є поширеним прийомом серед викладачів), при порівнянні способів правового регулювання – порівнювати їх із сигналом світлофора.

Для більш складного матеріалу доцільно демонструвати здобувачам заздалегідь підготовлені схеми чи таблиці, наприклад таблицю порівняння п'яти видів господарських товариств. Застосування дистанційної і змішаної

форм навчання вимагає від здобувачів високої самодисципліни, що, на жаль, не завжди вдається досягти. В цих умовах навички роботи з першоджерелами бажано закріпити безпосередньо під час проведення занять. Корисним для засвоєння матеріалу є зачитування самими здобувачами певного уривку з тексту статті (частини статті, пункту) нормативно-правового акту з подальшим поясненням іншими здобувачами змісту прочитаного.

Будучи прихильниками практико-орієнтованого підходу в освіті, автори вважають, що при викладанні цієї дисципліни бажано безпосередньо ознайомлювати здобувачів із документами та базами даних, до створення яких чи користування якими причетні фахівці у галузі господарського права. Зокрема, вивчаючи державну реєстрацію юридичних осіб, доречно демонструвати здобувачам форми заяв у сфері державної реєстрації, а також веб-сторінку пошуку в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Доречно мати зразок статуту і демонструвати його структуру при вивченні установчих документів юридичних осіб. При вивченні теми банкрутства доцільно демонструвати здобувачам офіційну вебсторінку Верховного Суду із оприлюдненням відомостей у справах про банкрутство. Корисною навичкою є також вміння користуватися Єдиним державним реєстром судових рішень, на що також доречно звертати увагу здобувачів. Розгляд кейсів є також невід’ємним атрибутом практичних занять; важливо надавати здобувачам можливість запропонувати різні версії вирішення правової проблеми, перш ніж озвучувати правильну відповідь. Практична орієнтованість викладання цієї дисципліни поліпшується також і шляхом залучення юристів-практиків до проведення гостьових лекцій.

Під час перехідного періоду 2025–2028 років у господарському праві, найбільшої зміни у дисципліні «Господарське право» зазнає тема правового становища підприємств. Для здобувачів неюридичних спеціальностей ця тема є особливо складною, тому її варто поділяти на три умовних блоки: «як було», «як є» і «як буде». Практика свідчить про те, що здобувачі освіти іноді сплутують перехідний період 2025-2028 років із перехідним періодом 1990-х років (переходом від планової до ринкової економіки), отже, слід подбати про правильне розуміння здобувачами часових меж і сутності перехідного періоду. На початку вивчення теми підприємств слід пояснити різницю між «суб’єктним» і «об’єктним» розуміннями терміну «підприємство», а також пояснити причину відмови держави від такої організаційно-правової форми як «підприємство».

Доцільно наголосити, що створення нових підприємств заборонено, але це не означає автоматичне припинення існування підприємств як явища, яке певною мірою залишиться і після перехідного періоду. Далі бажано зосередити увагу на варіантах перетворення, які існують для нинішніх державних і комунальних підприємств залежно від виду підприємства, а також присвятити увагу таким новим організаційно-правовим формам, як державне некомерційне товариство і комунальне некомерційне товариство. Одночасно з вивченням цієї теми доречно присвятити увагу з'ясуванню сутності явищ права господарського відання, права оперативного управління та узуфрукту державного або комунального майна. Доцільно також розкрити еволюцію правового статусу приватних підприємств до, під час та після перехідного періоду.

Висновки. У новітніх умовах напрямами удосконалення викладання дисципліни «Господарське право» для здобувачів неюридичних спеціальностей, на думку авторів, можуть бути: 1) застосування екскурсу в теорію держави та права на першому занятті в необхідному обсязі; 2) роз'яснення здобувачам чинної системи актів господарського законодавства та сфери перетину цивільного і господарського права; 3) використання переваг дистанційного і змішаного навчання та компенсація «слабких місць» цих форм способами, наведеними вище; 4) посилення практичної складової у навчанні; 5) прищеплювання навичок роботи з першоджерелами; 6) максимально можливе спрощення матеріалу при вивченні складних правових явищ шляхом поділу цілого на частини та застосування порівнянь; 7) використання хронологічного методу при вивченні еволюції господарського законодавства в перехідний період; 8) пояснення здобувачам не лише сутності, а й причин і мети нинішніх змін у господарському законодавстві. Маємо сподівання, що наведені в цій статті результати спостережень і узагальнення досвіду викладання господарського права в умовах перехідного періоду будуть корисними для застосування в освітньому процесі.

Література

1. Шевчук Т.М. Запровадження активних методів навчання при викладанні юридичних дисциплін у ВНЗ. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 20 квітня 2017 року) / орг. ком. А.І. Крисоватий, З.-М.В. Задорожний, Б.В. Погріщук [та ін.]. Вінниця : ВНІЕ ТНЕУ, 2017. Т. 1. Ч. 2. С. 86–88.

2. Купчак М.Я., Повстин О.В., Гонтар З.Г. Методика викладання правових дисциплін у вищих навчальних закладах ДСНС України. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2016. №13. С. 196-205.

3. Вдовічен В.А., Вдовічена Л.І., Меленко О.В. Методика викладання правничих дисциплін: навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2022. 145 с.

4. Дорошенко Л.М. Сучасні інноваційні методики викладання навчальних дисциплін господарсько-правового блоку: виклики в умовах реформи юридичної освіти та дистанційного навчання. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. №1. С. 129–139. DOI: 10.31558/2786-5835.2024.1.14.

5. Перунова О.М. Підвищення якості вивчення господарського права в умовах розвитку міжнародної ринкової економіки. *Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір*: матеріали наук.-метод. інтернет-конф. (м. Харків, 25 березня 2021 року). Харків : Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т., 2021. С. 154–157.

Shumeiko I., Bezzubko B., Kolomiets S., Svystun O., Yunyk I.
Challenges in teaching the subject ‘Commercial Law’ to non-law students

Summary. *This article examines the latest developments in the teaching of the subject «Commercial Law» and the challenges that students and lecturers may face whilst studying this subject. It examines the implications of the repeal of the Commercial Code of Ukraine for changes to the course material and teaching methods. The specific features of teaching the subject are discussed with a focus on non-law degree programs, particularly those in which «Commercial Law» is taught as the first legal subject.*

Keywords: *academic subject, commercial law, educational process, legal academic subject, non-law degree program, teaching methodology.*